

TKO SU KARAŠEVCI?

miercuri, 11 mai 2016

Zajednica karaševskih Hrvata jedna je od najzanimljivijih etni kih manjina u Rumunjskoj.

Govor

i porijeklo Karaševaca budili su tijekom vremena interes i zanimanje povjesni ara, lingvista, etnografa te raznih drugih istraživa a. O njima postoji opsežna literatura iz koje esto puta izviru kontradiktorne misli, naro ito u pitanjima podrijetla, nacionalne pripadnosti, mesta odakle potje u, periodu nastanjenja ili, ak, religije.

Do

tih suprotnosti došlo je, uvelike, zbog manjkavosti informacija o mati noj zemlji i razdoblju seobe Karaševaca. Štaviše, podatci vezani uz ta dva klju na elementa, s kojima se stru na literatura o Karaševcima služi, pored toga što ih ima u jako malom broju, nerijetko su nejasni i konfuzni.

A

sve što je nejasno, ovjek, po prirodi, kani pojasniti... Pa tako nastaju teorije.

„Njihovi

preci stigli su s juga Dunava, me utim, ne poznaje se to no njihovo mjesto podrijetla. Stoga, stari su ih znanstvenici smatrali, ovisno o interesu, bilo Srbima, bilo Bugarima.“ – piše na svom blogu (Istoria Banatului, blogul lui Mircea Rusnac) rumunjski povjesni ar Mircea Rusnac.

Dalje,

Rusnac navodi kako su prvi kolonizatori Karaševske doline bili katolicizirani Bugari, koji su tijekom 14. stolje a pristigli u Banat u dva valova: 1366. i 1391. Oni su došli iz okolice Vidina, gdje su živjeli pomješani s Arumunjima. To vodi autora do zaklju ka da su prvi karaševski stanovnici bili Bugari i Arumunji, iako ne pojasnjuje da li su oni bili dva distinktna naroda ili je ve bilo rije o gotovoj smjesi nastaloj tada, u okolici Vidina. Poslije njih, ovdje su stigli Srbi, tvrdi dalje rumunjski povjesni ar, koji su bježali od Turaka nakon kosovske bitke iz 1389. O religiji srpskih izbjeglica ne spominje ništa, ali zato, bez dvojbe, navodi kako je nakon 1459., kada su Turci okupirali Bosnu (n.r. godina kada je Bosna pala pod Turke je 1463.!), iz Srebrne Bosne u Karaševu pristigao velik broj katolika. Kolonizacija se nastavlja i u 18. stolje u, ponovno s bugarskim katolicima, me u kojima se, ovaj put, nalaze i Albanci klementinci, a nešto kasnije stigao je još jedan val katolika iz Srebrne Bosne. Autor teksta, me utim, ne isklju uje ni hipotezu da su ovdje ve od 7. stolje a živjeli potomci prvih Slavena, nastanjeni za vrijeme migracija naroda.

Važno

je re i da je Mircea Rusnac Rumunj po nacionalnosti, te da se u svojoj sintezi poziva na knjigu Rumunja Traiana Simua „Originea cra_ovenilor“ (Lugoj, 1939), (Podrijetlo Karaševaca). Iako nijedan od njih ne navodi soli-dne argumente u podržavanju teorije rumunjske kolonizacije karaševske doline, ne okljevaju pak pri isticanju rumunjske komponente Karaševaca. „Nacionalna svijest je dobro izražena u Karaševaca. Oni ne žele biti pomješani ni sa Srbima, ni s Bugarima, ve žele biti samo Karaševci! No, sa zadovoljstvom primje ujemo o itu simpatiju

što je njeguju prema Rumunjima;“ – otkriva nam povjesni ar Traian Simu, a citira ga, nadasve nezaintresirano, Mircea Rusnac. Štaviše, ta simpatija nije sasvim slu ajna. Gomila karaševskih prezimena upu uje na rumunjsku gra u karaševskog stanovništva: Alm jan, Boc_an, Dr ghia, Dom neanc, Gherlic , Gherga, Gruia, Hoca, Hacegan, Jurcul, Jigmul, Lugojan, Mirul, Mih il , Padineanc, Rebegil , Tincul, Ursul, Vaca itd.

U
podržavanju svoje rumunske (nezainteresirane!) varijante, Mircea Rusnac ide ak korak dalje. Svi jesno napušta polje povijesti i upu uje se prema lingvistici, odakle nam pruža još jedan argument: „lako slavenski, jezik Karaševaca sadržava i mnogo rumunjskih elemenata. Emil Petrovici (n.r. filolog, autor monografije Graiul Cara_ovenilor) smatrao je ak da karaševski dijalekt izgleda kao srpski jezik kojega govore Rumunji“;

Iako
i danas, me u bugarskim znanstvenicima, još uvijek ima pristaša teorije o bugarskom porijeklu karaševskog naroda, uveni bugarski slavist Ljubomir Mileti prvi je pripadnik nove generacije znanstvenika koji je ovu teoriju stavio pod velikim znakom pitanja. Mileti je posjetio Karaševce u rujnu 1896. te osobno se uvjerio da su Karaševci isti „srbohrvati“ i nikako Bugari, kako se to tijekom itavog 19. stolje a tvrdilo u znanstvenim zajednicama. Ve ina prijašnih istraživa a gradili su svoje teorije o bugarskoj pripadnosti na osnovi dokumenta „Historia domus parochiae Craszowensis“. Bugarski je filolog dokazao da je spomenuti dokument nastao poslije 1718. godine i da je, u biti, vješta krivotvorina nekoli ine franjevaca koji su izmislili bugarsko porijeklo Karaševaca da bi uskratili pretenzije isusova kog reda nad karaševsku župu.

„Povijesni
izvori vremena pružaju nam škrte podatke vezane za religiju Karaševaka u njihovo prošlosti. Ni danas se ne zna sa sigurnoš u da li su oni bili katolici od krštenja ili su katoli ku vjeru primili tijekom odre ene epohe“ – pišro eni Karaševak, filolog Mihai N. Radan u svojoj knjizi „Grajurile cara_ovene azi” (2000) (Karaševski govori danas), gdje zastupa tezu o pripadnosti Karaševaca srpskom narodu. Vjerska je komponenta veoma bitna u dokazivanju ove teze, jer, kao što se dobro zna, Srbi su pravoslavne vjere. Ovo pitanje mu ilo je i spomenutog Traiana Simua jer, kao što se dobro zna, i Rumunji su pravoslavne vjere.

Profesor
Mihai N. Radan uvjeren je da su u razdoblju izme u 14. i 16. stolje a u Karaševo i u ostala karaševska sela naselili kolonisti izbjeglice iz jugoisto ne Srbije, ali zato ne zna, da li su bili katolici ili pravoslavci. Sklon je, ipak, mišljenju da su rimokatolici, sude i po regiji odakle se pretpostavlja da su emigrirali (Kruševac – Prokuplje – Novo Brdo – Niš) te po razdoblju pretpostavljene migracije. Ali ne isklju uje ni mogu nost da je „dobar dio njih“ bio pravoslavne vjeroispovjesti, oslanjaju i se na podatke koje govore o postojanju velikog broja „shizmatika“ u karaševskim selima u 17. stolje u. Karaševski filolog objašnjava da je, unato revne djelatnosti franjeva kih redovnika, koji su imali svoju župu u Karaševu po evši od 14. stolje a, me u karaševskim katolicima postojao i velik broj Srba grko-pravoslavaca, koji su se višestoljetno opirali preobra enju na katoli anstvo. Me u ostalom, kao dokaz navodi i bosanskog misionara Marka Bandulaevi a, koji je u Karaševu djelovao od 1628. godine. U jednom pismu poslanom svojim nadležnima u Rim, Bandulaevi traži nov anu pomo kako bi ukazao pravi put „tolikim dušama progutanim od gospodara tame“ u Karaševu, okolnim karaševskim selima i Lipovi. Dalje u pismu navodi da su katoli ki sve enici ve dugo vremena napustili ljude ovih mjesta te su ovi zadnji postali „shizmatici“ i još uvijek upotrebljavaju „stari kalendar“;

U
knjizi Mihai N. Radana, kao što se može primjetiti, rije „shizmatik“ jednak je sa Srbinom, gr ko-pravoslavne vjere.

U
svom radu „Prešu eni karaševski Hrvati“ (2011) hrvatski sociolog Mario Bara pruža nam druga ije objašnjenje tog pojma. „Katoli ki povjesni izvori – tvrdi on – ozna avali su shizmaticima naj eš e Srbe, ali i sve one koji su u odre enoj mjeri odstupali od u enja Katoli ke crkve. Prevo enje naziva shizmatici automatizmom u Srbiji je neutemeljeno. Pojava vjerskog sinkretizma u osmanskom razdoblju na podru ju Karaševa zbog nedostatka sve enika nije bila rijetka. Mještani su u nekim slu ajevima uskra ivali poslušnost Katoli koj crkvi (npr. otpor uvo enju gregorijanskog kalendar a – ina e esta pojava kod katolika s misionarskih podru ja) te su zbog vjerskog sinkretizma, elemenata pu ke pobožnosti koji su vukli svoje korijene iz pretkršanskog razdoblja i nepoštivanja u enja Katoli ke crkve, u nekim slu ajevima imenovani shizmaticima.“

Gospodin
M.N. Radan govori i o tome kako se Karaševci smatraju posebnim narodom te da su do 1990. naprsto bili Karaševci, a njihov jezik je naprsto karaševski jezik. Nemogu e je bilo uvjeriti bilo kog Karaševca da je Srbin, Bugar ili Hrvat, ali mu je donekle lakše bilo prihvati da je Hrvat negoli Srbin zbog toga što Srbi nisu katoli ke vjere. Ipak, poslije 1990. Karaševci su masovno priglili hrvatsku narodnost radi hrvatskog državljanstva što je novostvorena hrvatska država poklanjala Karaševcima, i, uz to, vrijedne hrvatske putovnice, pomo u koje se bez viza moglo putovati u svim državama Europske Unije.

Suvišno
je re i da je ovom mišljenju sklon i povjesni ar Mircea Rusnac...

Sude i
po ovome...eh, gorka je istina za nas Karaševce! Dva smo puta bili podmi eni!
Prvi puta da bismo si promijenili pravoslavnu vjeru, a drugi puta da bismo si izdali narodnost!

Isto
kao gospodin Mihai N. Radan, i ja sam ro eni Karaševak. Najprije želim re i da, zaista cijenim njegov rad, kojeg smatram veoma važnim i zanimljivim –
prije svega jezi nim – istraživa kim dijelom. Joše me raduje da je to djelo jednog mog Karaševca ili „Karaševka“, kako mi kažemo! Ali, za razliku od njega, ja sam uvjeren da ne pripadamo srpskom narodu, štaviše, da nismo u osnovi preobra eni pravoslavci.

No,
izgleda da nisam samo ja u takvoj zabludi ve skoro svi ostali Karaševci.

Da,
oni znaju da su prije svega Karaševci, jer se tako i nazivaju, me utim, kad su god imali priliku izjasniti pripadnost nekome narodu, težnja je bila o ita prema hrvatstvu. Jer, izgleda da pored svijesti o sebi kao jednoj osebujnoj skupini, u Karaševaca je razvijena i nacionalna svijest pripadanja hrvatskom narodu. Kao dokazi stoje zadnji popisi stanovništva Rumunske i karaševskog stanovništva u op inama Karaševo i Lupak.

Po evšj

s popisom iz 29. prosinca 1930. i nastavljaju i s popisima u godinama 1948., 1956. i 1966., Srbi, Hrvati i Slovenci bili su obuhva eni u jednoj rubrici, kao jedinstvena etni ka skupina. Tek na popisu stanovništva iz 1977. javlja se posebna rubrika za Srbe i posebna za Hrvate. Rezultat: 6.543 Hrvata; 84 Srba. Moramo navesti da se hrvatske putovnice po inju „dijeliti“ tek nakon petnaest godina!

Dalje,
slijedi popis iz 1992. Burna vremena!
Sam po sebi, popis iz ove godine povod je za sociološko istraživanje.
Jedan od noviteta jest uvo enje posebne rubrike
„Karaševci“, kao narodnost, pored Hrvata ili Srba, a me u bira ima stvara se konfuzija. Rezultat: 3.270 Hrvata; 2.697 Karaševaca; 171 Srba. Kao zanimljivost, najviše „Karaševaca“ (1.755) bilo je iz naselja...Karaševo!

Knjiga je izdana u godini 2000, stoga ne prati dalnje opredjeljenje narodnosti Karaševaca. Rezultati sljede ih dvaju popisa jasno potvr uju ono što Karaševci misle o njima. Bez obzira što se dalje zadržava rubrika narodnosti „Karaševci“, na popisu iz 2002. stvari se pojasnuju: 5581 Hrvata; 207 Karaševaca; 16 Srba.

Kona no,
zadnji popis, proveden 2011, jasni je pokazatelj nastavljanja alarmantnog trenda opadanja karaševskog stanovništva, što je vidljivo ve i u prošlome popisu. Kao etni ko opredjeljenje Karaševaca, ništa novo: 5094 Hrvata i 29 Srba. S napomenom da nije porastao broj Njemaca me u karaševskim stanovništvom, unato masovnoj radnoj migraciji karaševskog pu anstva u državama kao Austrija i Njema ka!

Pa,
tko su, ipak, Karaševci? Ako mene pitate, mislim da su to tvrdoglavi Hrvati, rimokatoli ke vjere!

Daniel Lucacela